

Олександр ДУДОРОВ,

*професор кафедри кримінально-правових дисциплін
Інституту підготовки кадрів Національної академії прокуратури України,
доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України*

Валерія БАЛАБКО,

*здобувач кафедри кримінально-правових
дисциплін Інституту підготовки кадрів
Національної академії прокуратури України*

НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ І ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ключові слова: аборт; переривання вагітності; плід; новонароджений; пологи; спеціальна медична освіта.

Злочини, вчинювані у зв'язку з наданням медичної допомоги, посягають на найбільш значущі блага людини – її життя і здоров'я. Виходячи з цього, а також з огляду на специфічність сфери докладання зусиль медичних працівників, законодавець у Розділі II Особливої частини Кримінального кодексу України (КК України) передбачив низку заборон (до них належать ст.ст. 131, 132, 134, 139–145), спрямованих на забезпечення кримінально-правової охорони життя і здоров'я людини від злочинних порушень професійних обов'язків медичних працівників. Зазначені кримінально-правові заборони можуть і повинні розглядатись як важлива гарантія конституційного права кожного на охорону здоров'я та медичну допомогу. Забезпечення кримінально-правовими засобами охорони життя і здоров'я людини, будучи реалізацією вимог ст. 49 Конституції України, є одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів України, включаючи органи прокуратури.

При цьому на практиці мають місце значні труднощі, пов'язані із застосуванням вказаних норм КК України та зумовлені, зокрема: вадами чинного кримінального законодавства і неузгодженістю його окремих положень із приписами законодавства про охорону здоров'я; труднощами визначення форми вини і відмежування необережних діянь медичних працівників від так званих

лікарських помилок; приховуванням інформації про допущені порушення, високим рівнем професійної корпоративності медичних працівників і, як наслідок, латентністю аналізованих злочинів; недостатнім обсягом наявних у правоохоронців знань в галузі медицини.

Зазначене вище стосується і ст. 134 КК України, що передбачає відповідальність за так званий кримінальний аборт. Незаконне проведення абортів загрожує безпеці життя і здоров'я вагітної жінки, може супроводжуватись різними ускладненнями – кровотечами, сепсисом, безпліддям, психічними аномаліями, гінекологічними та онкологічними захворюваннями, смертю тощо. Аборти не лише механічно, біологічно та психічно травмують організм жінки, а і нерідко стають причиною невиношування наступної вагітності (самовільних викиднів і передчасних пологів). Незважаючи на наявність великої кількості наукових публікацій, присвячених проблемам кримінальної відповідальності за цей традиційний для вітчизняного законодавства злочин (зокрема, праці П. Андрушка, В. Глушкова, В. Смітєнка, К. Черевка, Т. Тарасевич, Г. Чеботарьової), чимало аспектів кримінально-правової характеристики незаконного проведення абортів і покарання за нього залишаються дискусійними. Актуальність обраної теми підтверджується і необхідністю усунення існуючої прогалини у кримінально-правовій охороні майбутнього (ненародженого) життя.

На думку Т. Тарасевич, склади злочинів, передбачених ст.ст. 121 і 134 КК України, не конкурують між собою, а належать до суміжних, розмежувальною ознакою між якими є наявність (відсутність) згоди жінки на проведення такої операції. З урахуванням, зокрема, зарубіжного досвіду автор пропонує вказати у диспозиції ч. 1 ст. 134 КК України про згоду вагітної на проведення операції штучного переривання вагітності [1, 89–90]. Видається, однак, що потреби у такому уточненні в КК України немає, оскільки наявність згоди вагітної жінки на проведення абортів і так очевидна; вона однозначно впливає, зокрема, із законодавчого визначення абортів, закріпленого у ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи) [2]. За відсутності вказаної згоди незаконне переривання вагітності утворюватиме склад іншого злочину проти здоров'я особи – умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК України). З аналізу вітчизняної юридичної літератури, а також матеріалів правозастосовної практики також не випливає, що питання про розмежування вказаних складів злочинів потребує спеціального законодавчого вирішення.

Окремі дослідники вказують на неправильність запровадження такої кваліфікуючої ознаки злочину, передбаченого ст. 134 КК України, як безплідність, на тій підставі, що цей наслідок може бути встановлений лише після спливу значного часу, а стосовно особи, яка не досягла статевої зрілості, – тільки після її досягнення [3, 891]. Звернення до матеріалів правозастосовної практики і медичної літератури дає змогу стверджувати, що це не завжди так.

Наприклад, вироком Оболонського районного суду міста Києва за ч. 2 ст. 134 КК України засуджено лікаря-гінеколога Л. У березні 2008 року Л., перебуваючи на пенсії, незаконно провела аборт потерпілій А. не у спеціально-акредитованому закладі охорони здоров'я, а за місцем свого проживання. Внаслідок цього А. була госпіталізована до пологового будинку, де їй було проведено операцію і видалено матку з придатками [4]. Інкримінування Л. ч. 2 ст. 134 КК України вважаємо правильним, адже вчиненням нею злочином потерпілій було спричинено безплідність. Наведений приклад є показовим у тому сенсі, що наявність безплідності жодних сумнівів не викликає. Отже, закріплення безплідності як кваліфікуючої ознаки аналізованого злочину загалом не суперечить здійсненості кримінального переслідування як одному з принципів криміналізації.

На думку П. Андрушка, оскільки в ч. 2 ст. 134 КК України передбачено відповідальність за неза-

конне проведення абортів, що спричинило тривалий розлад здоров'я чи смерть потерпілої, настання таких наслідків через проведення абортів лікарем акушером-гінекологом на законних підставах при необережному ставленні до цих наслідків має кваліфікуватися за ст. 128 чи ст. 119 КК України [5, 339–340]. Погоджуючись із тим, що у ситуації, що розглядається, немає підстав для застосування ч. 2 ст. 134 КК України, водночас зауважимо: вказана поведінка лікаря акушера-гінеколога має кваліфікуватися за наявності підстав за спеціальною кримінально-правовою нормою ст. 140 КК України.

Оскільки аборт – це медичне втручання, метою якого є переривання вагітності, диспозицією ст. 134 КК України не охоплюються випадки, коли викидень стає результатом надання неякісної медичної допомоги вагітній жінці. Як і в попередній ситуації, у цьому разі вбачаються підстави для інкримінування винному медичному працівнику ст. 140 КК України.

У період чинності попереднього КК України В. Глушковым було висловлено думку про те, що у випадку настання внаслідок незаконного абортів тяжких наслідків медичний працівник, який здійснив незаконне переривання вагітності і після цього не надав жінці допомогу, повинен нести відповідальність за ч. 3 ст. 109 і ч. 2 ст. 113 КК 1960 року [6, 116–117]. Нагадаємо, що у ч. 3 ст. 109 цього Кодексу йшлося про незаконне проведення абортів, що спричинило тривалий розлад здоров'я або смерть, а в ч. 2 ст. 113 – про ненадання допомоги хворому особою медичного персоналу, якщо воно спричинило тяжкі наслідки. Даючи кримінально-правову оцінку вчиненому в такій ситуації з огляду на положення чинного КК України, зазначимо, що говорити у цьому разі про кваліфікацію за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 134 і ч. 2 ст. 139 КК України, буде неправильно. Адже за такої кваліфікації особі двічі інкримінуватиметься одна і та сама ознака (суспільно небезпечний наслідок), що порушуватиме принцип недопустимості подвійного інкримінування, закріпленний у ч. 1 ст. 61 Конституції України і ч. 3 ст. 2 КК України 2001 року.

К. Черевко пропонує доповнити ст. 134 КК України новою частиною, яка передбачала б посилену відповідальність за незаконне переривання вагітності, строк якої становить понад 22 тижні [7, 104–105, 172]. Можна сказати, що вказана пропозиція перегукується із позицією, відображеною у ст. 152 КК Польщі, згідно з якою відповідальність за незаконне переривання вагітності посилюється, якщо плід досяг здатності до самостійного жит-

тя поза організмом вагітної жінки. Формулювання «незаконне переривання вагітності, строк якої становить понад 22 тижні» на перший погляд вбачається тавтологічним, оскільки незаконність переривання такої вагітності випливає з положень регулятивного законодавства, зокрема Основ і Цивільного кодексу України (ЦК України). Разом із тим навряд чи можна виключити переривання вагітності понад 22 тижні, яке зумовлене станом крайньої необхідності, у зв'язку з чим вказівка на незаконність у цьому разі є виправданою.

Проблема юридичної оцінки незаконних посягань на життєздатний плід, безумовно, існує [8; 9, 43], а тому будь-які спроби, спрямовані на її вирішення, заслуговують на підтримку. Традиційною у кримінально-правовій науці є точка зору, відповідно до якої життя плоду, що відбувається в утробі матері, слід відрізнити від життя людини. Останнє, будучи самостійним позаутробним існуванням, розпочинається з початком фізіологічних пологів, а якщо говорити конкретніше, – із прорізуванням голівки дитини, що виходить з організму матері. У межах цього усталеного підходу плід в утробі матері – це лише частина організму вагітної жінки, а внутрішньоутробне умертвіння плоду за наявності підстав, не будучи вбивством – злочином проти життя, може розцінюватись як злочин проти здоров'я – незаконне проведення абортів.

Звернемо увагу на те, що незаконне проведення абортів особою, яка має спеціальну медичну освіту, за відсутності зазначених у ч. 2 ст. 134 КК України наслідків (тривалого розладу здоров'я, безплідності або смерті потерпілої) кримінальну відповідальність не тягне незалежно від тривалості вагітності. При цьому плід, який знаходиться в утробі матері, може бути вже повністю сформованим і життєздатним, а посягання на нього фактично межує з умисним вбивством. В Інструкції Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ України) з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості [10] зазначено, що народження плода до повного 22-го тижня вагітності зростом менше 25 см та масою менше 500 г незалежно від наявності ознак життя є викиднем. Пологи, які відбулися у період з 22-го повного тижня вагітності до закінчення 37-го тижня вагітності, у згаданому документі називаються не «викиднем», а «передчасними пологоми», а загибель плода, що настала у період з 22-го повного тижня вагітності до початку пологів, – антенатальною смертю.

Відтак, є підстави розглядати з'ясований стан справ як прогалину в кримінально-правовій охоро-

ні майбутнього (ненародженого) життя, що особливо неприпустимо з огляду на закріплення права на життя майбутньої дитини у ратифікованій Україною Конвенції ООН про права дитини. На нашу думку, вказана прогалина може бути усунена не шляхом перегляду згаданого вище усталеного підходу щодо початкового моменту життя людини, а завдяки вдосконаленню законодавчого опису складу злочину, передбаченого ст. 134 КК України.

Якщо запропоноване К. Черевком формулювання «незаконне переривання вагітності, строк якої становить понад 22 тижні» заперечень не викликає, то правильність назви статті КК України, в яку пропонується його включити у вигляді окремої частини («Незаконне проведення абортів»), викликає сумнів. Річ у тім, що з точки зору регулятивного законодавства операція штучного переривання вагітності строком більше 22 тижнів не вважається абортів. До речі, Н. Крилова також звертає увагу на те, що назва ст. 123 КК РФ і вказівка в її диспозиції на «аборт» не відповідає усталеній медичній термінології, адже вигнання плоду з організму жінки, якщо строк вагітності перевищує 22 тижні, вважається не абортів, а передчасними пологами [9, 43–44]. Тому важко погодитись із Т. Тарасевич, яка висловлюється за використання у тексті вдосконаленої ст. 134 КК України поняття «незаконне проведення операції штучного переривання вагітності (абортів)» [1, 182].

Постає і питання про те, яким чином конструктивна ідея посилювати кримінальну відповідальність у випадку переривання вагітності, строк якої становить понад 22 тижні, поєднується з пропозицією доповнити КК України окремою нормою про відповідальність за посягання на життєздатний плід людини [7, 41]. На наш погляд, зазначені пропозиції є взаємовиключними. Вважаємо, що проблема кримінально-правової охорони життєздатного плода людини може бути вирішена шляхом законодавчого уточнення кола осіб, спроможних нести кримінальну відповідальність за незаконне проведення штучного переривання вагітності, а загибель плода, що настала у період з 22-го тижня вагітності, має визнаватись кваліфікуючою ознакою злочину, передбаченого ст. 134 КК України.

Проти того, щоб пов'язувати кримінально-правову оцінку незаконного абортів з терміном вагітності, на якому здійснюється ця операція, виступає Г. Чеботарьова. Свою позицію автор пояснює тим, що у медицині на сьогодні відсутні достовірні методи визначення такого терміну [11, 174]. На нашу думку, зміст Інструкції МОЗ України з визначен-

ня критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості [10], у якій визначення перинатального періоду, плода, викидня (аборту) тощо пов'язано з термінами вагітності, а також регламентовано ці терміни, спростовує правильність наведеної точки зору. У зв'язку із цим визнання загибелі плода, що настала у період з 22-го тижня вагітності, кваліфікуючою ознакою аналізованого злочину не суперечитиме такому принципу криміналізації, як процесуальна здійсненість кримінального переслідування. Звичайно, якщо законодавець сприйме нашу пропозицію, на практиці буде поставати питання про психічне ставлення особи, яка здійснює протиправне переривання вагітності, до терміну вагітності потерпілої. Однак із урахуванням суті медичного втручання, забороненого ст. 134 КК України, про казус у цьому разі говорити, за загальним правилом, навряд чи буде доречно.

Навіть якщо аборт здійснюється належним фахівцем, проте не у спеціально акредитованих закладах охорони здоров'я (наприклад, у домашніх умовах), за відсутності необхідного медичного обладнання або із застосуванням нових, таких що не пройшли клінічних випробувань, препаратів, він може заподіяти серйозну шкоду життю і здоров'ю жінки, у зв'язку з чим підстав для виключення лікарів акушерів-гінекологів з числа суб'єктів розглядуваного злочину немає. Вельми показовим у розглядуваному контексті вважаємо визначення, наведене у п. 1.5 Інструкції МОЗ України про порядок проведення операції штучного переривання вагітності [12]: небезпечний аборт – це процедура переривання небажаної вагітності спеціалістом, який не володіє необхідними навичками, або в умовах, які не відповідають медичним стандартам. На тому, що злочинцем має визнаватись будь-яке незаконне проведення абортів особою медичного персоналу, свого часу справедливо наголошував В. Глушков [6, 119]. К. Черевко також висловлюється за розширення кола осіб, спроможних нести відповідальність за ст. 134 чинного КК України, за рахунок «лікарів-спеціалістів акушерів-гінекологів», які проводять аборт незаконно [7, 171–172]. Суспільну небезпеку незаконного проведення абортів Г. Чеботарьова пов'язує не так із тими негативними наслідками, що настають для здоров'я вагітної жінки, як з порушенням визначених державою вимог (заходів безпеки), спрямованих на те, аби мінімізувати можливість настання цих наслідків [11, 172, 343–344].

З огляду на викладене диспозицію ч. 1 ст. 134 КК України пропонуємо викласти у такій редакції:

«Проведення штучного переривання вагітності особою із спеціальною медичною освітою на порушення встановленого порядку або особою, яка не має такої освіти, – карається...». Мабуть, не варто у тексті ст. 134 КК України акцентувати увагу на тому, що особа із спеціальною медичною освітою штучно перериває вагітність на порушення порядку, встановленого законом. Адже належний порядок штучного переривання вагітності регламентується як законами (Основи і ЦК України), так і підзаконними нормативно-правовими актами. Крім згаданої Інструкції про порядок проведення операції штучного переривання вагітності це, зокрема: постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року №144 «Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України»; Нормативи надання медичної допомоги жіночому населенню за спеціальністю «Акушерство і гінекологія» в умовах акушерсько-поліклінічних лікувальних закладів, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28 грудня 2002 року №503; Нормативи надання стаціонарної акушерсько-гінекологічної та неонатологічної допомоги, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 2003 року №620; Положення про Комісію органу охорони здоров'я з визначення показань до штучного переривання вагітності, строк якої становить від 12 до 22 тижнів, затверджене наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20 липня 2006 року №508.

Пропоноване формулювання «проведення штучного переривання вагітності особою із спеціальною медичною освітою на порушення встановленого порядку», дозволяючи охопити у тому числі випадки протиправного переривання вагітності, строк якої становить понад 22 тижні, та беручи у такий спосіб під кримінально-правову охорону життєздатний плід людини, дає змогу, крім усього іншого, не загроможувати текст ст. 134 КК України положеннями регулятивного законодавства.

К. Черевко висловлюється за доповнення ст. 134 чинного КК України кваліфікуючою ознакою «з корисливих мотивів», обґрунтовуючи свою пропозицію тим, що більшість злочинів, передбачених цією статтею, вчинюються саме з таких мотивів [7, 143–144, 151–153, 172]. Таку ж пропозицію стосовно ст. 109 КК 1960 року висував В. Глушков, мотивуючи її тим, що відсутність зазначеної кваліфікуючої ознаки знижує ефективність цієї кримінально-правової норми [6, 65]. На включенні у ст. 123 КК РФ, присвячену незаконному проведенню штучного переривання вагітності, такої кваліфікуючої ознаки, як корислива мета, наполягає Н. Крилова [9, 53].

Погоджуючись із тим, що злочин, караний за ст. 134 КК України, переважно вчиняється з корисливих спонувань, водночас непогодимось із вказаною пропозицією щодо вдосконалення цієї кримінально-правової норми. Адже однією з вироблених доктринами (Л. Кругліков, Т. Леснієвські-Костарева, Н. Лопашенко та ін.) вимог до змісту кваліфікуючих ознак як засобу диференціації кримінальної відповідальності є те, що це мають бути відносно поширені обставини, які водночас не можуть супроводжувати більшість злочинів певного виду. Інакше кажучи, ознаки, які є типовими для злочину певного виду (у нашому випадку – це вчинення незаконного проведення абортів з корисливих мотивів), повинні регламентуватись у межах основного, а не кваліфікованого складу злочину.

Щодо пропозиції доповнити ст. 134 КК України такою кваліфікуючою ознакою, як незаконне проведення абортів з метою використання ембріона, його тканин, органів чи клітин [11, 539], варто зауважити, що Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» [13] встановлює умови надання для трансплантації фетальних матеріалів – анатомічних матеріалів мертвого ембріона (плода) людини. Тому й у тексті КК України бажано використовувати термін регулятивного законодавства «фетальні матеріали». Разом із тим розвиток фетальної трансплантації ставить на порядок денний питання про криміналізацію поведінки жінок, які вагітніють з метою у подальшому штучно перервати вагітність (причому аборт здійснюватиметься у встановленому порядку, а не незаконно) і передати фетальні матеріали певному реципієнту або продати їх.

На перший погляд санкцію ч. 1 ст. 134 КК України варто доповнити таким додатковим покаранням, як позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на строк до трьох років або без такого. Факультативність цього покарання пояснюється тим, що суб'єктом проведення штучного переривання вагітності відповідно до ч. 1 ст. 134 КК України у редакції, запропонованій нами, може бути як особа із спеціальною медичною освітою, так і той, хто не має такої освіти. Вважаємо, однак, що вдосконалювати санкцію ч. 1 ст. 134 КК України у зазначений спосіб не варто. Річ у тім, що вказівка у цій нормі кодексу на позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на певний строк або без такого не виправданно дублюватиме положення Загальної частини КК України. Відповідно до ч. 2 ст. 55 КК України позбавлення права обіймати певні посади або займа-

тися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за умови, що з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою або у зв'язку із зайняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю. Зважаючи на викладене, пропонуємо із санкції ч. 2 ст. 134 КК України, ст. 132, ч. 2 ст. 139, ч. 2 ст. 142, ч.ч. 1, 3 ст. 143, ч. 2 ст. 144 КК України вилучити слова «з позбавленням права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на строк до трьох років або без такого».

Щодо вказаного у санкції ч. 2 ст. 134 КК України обмеження волі як основного покарання, то відповідно до ч. 2 ст. 61 КК України суд може призначити це покарання на строк один рік, що, вважаємо, є необґрунтованим. До того ж, як слушно зауважує О. Литвак, ненаведення у санкції норми КК України мінімального строку покарання є недоречним, оскільки знижується інформативність закону щодо можливих правових наслідків злочину [14, 184]. З урахуванням тяжкості суспільно небезпечних наслідків кваліфікованого переривання вагітності та порівняльного аналізу санкцій норм КК України про відповідальність за злочини, які є близькими до вказаного злочину за суспільною небезпечністю, пропонуємо підвищити нижню межу покарання у вигляді обмеження волі до трьох років.

Проведене дослідження дає можливість запропонувати таку редакцію ст. 134 КК України: *«Стаття 134. Незаконне проведення штучного переривання вагітності»*

1. Проведення штучного переривання вагітності особою із спеціальною медичною освітою на порушення встановленого порядку або особою, яка не має такої освіти, – карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років.

2. Дія, вказана у частині першій цієї статті, якщо вона спричинила тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої, а також загибель плоду, якщо строк вагітності перевищував 22 тижні, – карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк до п'яти років».

Список використаних джерел:

1. Тарасевич Т. Ю. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт злочину: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Тарасевич Тетяна Юріївна. – К., 2011. – 232 с.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19 листопада 1992 року №2801-XII: [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
3. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: моногр. / М. І. Хавронюк. – К.: Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.
4. Кримінальна справа №1–413 // Архів Оболонського районного суду міста Києва за 2008 рік.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. [за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка]. – [3-є вид., перероб. та допов.]. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – Т. 1. – 964 с.
6. Глушков В. А. Ответственность за преступления в области здравоохранения / В. А. Глушков. – К.: Вища школа, 1987. – 198 с.
7. Черевко К. О. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика незаконного проведення абортів: моногр. / Черевко К. О.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова. – Х.: Ніка Нова, 2012. – 196 с.
8. Орлеан А. Уголовно-правовая охрана человека до момента его рождения в Украине / А. Орлеан // Юридическая практика, 2005. – №17. – 26 апреля.
9. Крылова Н. Е. Ответственность за незаконное производство аборта и необходимость уголовно-правовой защиты «будущей» жизни / Н. Е. Крылова // Вестник Московского государственного университета. – 2002. – №6. – С. 38–53. – (Серия 11. Право).
10. Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості та Порядок реєстрації живонароджених і мертвонароджених: затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2006 року №179: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06>
11. Чеботарьова Г. В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності: моногр. / Чеботарьова Г. В. – К.: КНТ, 2011. – 616 с.
12. Інструкція про порядок проведення операції штучного переривання вагітності: затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20 липня 2006 року №508: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1155-06>
13. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: закон України від 16 липня 1999 року №1007-XIV: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
14. Литвак О. М. Держава і злочинність: моногр. / О. М. Литвак. – К.: Атіка, 2004. – 304 с.

Олександр ДУДОРОВ, Валерія БАЛАБКО

**НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ:
ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ І ВДОСКОНАЛЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Резюме

Розглядаються питання кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 134 КК України, і покарання за цей злочин. Обґрунтовується необхідність усунення прогалини у кримінально-правовій охороні майбутнього (ненародженого) життя шляхом криміналізації посягань на життєздатний плід людини. Запропонована авторська редакція статті Кримінального кодексу України про відповідальність за протиправне штучне переривання вагітності.

Александр ДУДОРОВ, Валерия БАЛАБКО

**НЕЗАКОННОЕ ПРОВЕДЕНИЕ АБОРТА:
ПРОБЛЕМЫ ТОЛКОВАНИЯ И УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
УГОЛОВНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА**

Резюме

Рассматриваются вопросы уголовно-правовой характеристики преступления, предусмотренного ст. 134 УК Украины, и наказания за это преступление. Обосновывается необходимость устранения пробела в уголовно-правовой защите будущей (нерожденной) жизни путем криминализации посягательств на жизнеспособный плод человека. Предложена авторская редакция статьи Уголовного кодекса Украины об ответственности за противоправное искусственное прерывание беременности.

Olexander DUDOROV, Valeria BALABKO

**ILLEGAL ABORTION:
PROBLEMS OF INTERPRETING AND IMPROVING CRIMINAL LAW**

Resume

Problematic questions of criminal law characteristics of the crime under Article 134 of the Criminal Code of Ukraine as well as penalties for this crime are researched. The necessity of excluding flaws in criminal law protection of future (unborn) life by the way of criminalization of offenses against viable human fetus is substantiated. The authors' formulation of the Criminal Code Article describing liability for illegal artificial abortion is proposed.